

Στρατηγικός προσανατολισμός του ΝΑΤΟ

Συμπεράσματα από τα πεπραγμένα της Σύνοδου Κορυφής στο Βίλνιους

Δρ. Χρήστος Ζιώγας, Αρθρογράφος

Διδάσκων Διεθνείς Σχέσεις στο Τμήμα Μεσογειακών Σπουδών του Παν/μιου Αιγαίου και εντεταλμένος Λέκτορας στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων

VIA ASSOCIATED PRESS

Η Σύνοδος Κορυφής του ΝΑΤΟ στο Βίλνιους –ενώ η λέξη Vilnius προέρχεται από το λιθουανικό vilnis που σημαίνει κύμα, η Σύνοδος δεν εξελίχθηκε σε τρικυμιώδη– της Λιθουανίας αποτελεί μία από τις σημαντικότερες της μεταψυχροπολεμικής περιόδου. Είναι γεγονός ότι μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία η Ατλαντική Συμμαχία επανακαθορίζει το στρατηγικό της προσανατολισμό. Μία πρώτη και γενική αποτίμηση, κατόπιν τεσσάρων Συνόδων Κορυφής του ΝΑΤΟ που ακολούθησαν την ρωσική εισβολή, αναδεικνύει την σταδιακή και κατά προτεραιότητα ευθυγράμμιση της Ατλαντικής Συμμαχίας με τις βασικές στρατηγικές επιλογές πρωτίστως των Ηνωμένων Πολιτειών και ακολούθως του Ηνωμένου Βασιλείου.

Προσπαθώντας λοιπόν να αποτυπώσουμε το νέο στρατηγικό προσανατολισμό του ΝΑΤΟ θα σταθούμε σε **τρία σημεία: στις σχέσεις της Συμμαχίας με την Κίνα, τη Ρωσία και την Ευρωπαϊκή Ένωση.**

1. Κίνα

Σύμφωνα με το [ανακοινωθέν της πρώτης ημέρας της Συνόδου](#), για τις σχέσεις του ΝΑΤΟ με την Κίνα αναφέρεται ότι:

Θα συνεχίσουμε επίσης να αντιμετωπίζουμε τις συστημικές προκλήσεις που θέτει η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας στον ευρωατλαντικό χώρο... οι δεδηλωμένες φιλοδοξίες και οι

καταναγκαστικές πολιτικές της Κίνας αμφισβητούν τα συμφέροντα, την ασφάλεια και τις αξίες μας... εργαζόμαστε μαζί υπεύθυνα, ως Σύμμαχοι, για να αντιμετωπίσουμε τις συστημικές προκλήσεις που θέτει η Κίνα στην ευρωατλαντική ασφάλεια και να διασφαλίσουμε τη διαρκή ικανότητα του ΝΑΤΟ να εγγυάται την άμυνα και την ασφάλεια των Συμμάχων... ενισχύουμε την ανθεκτικότητα και την ετοιμότητά μας και προστατεύουμε από τις καταναγκαστικές τακτικές και τις προσπάθειες της Κίνας να διχάσει τη Συμμαχία.

Στις 14 αναφορές του ανακοινωθέντος για την Κίνα δεν θα δυσκολευθεί κάποιος/α να διαπιστώσει ότι έχουν υιοθετηθεί, κατά το μάλλον ή το ήττον, **οι βασικές αμερικάνικες θέσεις** για το πώς πρέπει να διαμορφωθούν οι σχέσεις Δύσης και Κίνας.

2. Ρωσία

VIA ASSOCIATED PRESS

Ακολούθως, στις δεκάδες (65) αναφορές του κειμένου για τη Ρωσία η πιο χαρακτηριστική αναφέρει-όχι άδικα-:

η Ρωσική Ομοσπονδία είναι η πιο σημαντική και άμεση απειλή για την ασφάλεια των Συμμάχων και για την ειρήνη και τη σταθερότητα στον ευρωατλαντικό χώρο... παραβίασε τους κανόνες και τις αρχές που συνέβαλαν σε μια σταθερή και προβλέψιμη ευρωπαϊκή τάξη.

Επιγραμματικά, στις πολλαπλές επισημάνσεις για τη Ρωσία σε διάφορα σημεία του κειμένου αναπαράγεται διαρκώς η υπόμνηση περί της ρωσικής απειλής και της ανάγκης αντιμετώπισής της:

Καλούμε όλες τις χώρες να μην παρέχουν κανενός είδους βοήθεια στην επιθετικότητα της Ρωσίας... η Ρωσία έχει αυξήσει τη στρατιωτική της παρουσία της σε πολλές περιοχές της Βαλτικής, της Μαύρης και της Μεσογείου Θάλασσας και διατηρεί σημαντικές στρατιωτικές δυνατότητες στην Αρκτική... Καταδικάζουμε την προαναγγελθείσα πρόθεση της Ρωσίας να αναπτύξει πυρηνικά όπλα και συστήματα με πυρηνική ικανότητα στο έδαφος της Λευκορωσίας, γεγονός υπονομεύει τη στρατηγική σταθερότητα και τη συνολική ασφάλεια στον ευρωατλαντικό χώρο... καταδικάζουμε όλους εκείνους που διευκολύνουν ενεργά τον πόλεμο της Ρωσίας -στην Ουκρανία-.

Αναμφίβολα περιττεύει κάθε ανάλυση, αφού συμφωνά με το ανακοινωθέν της Συμμαχίας υιοθετείται -μέχρι νεωτέρας- **στρατηγική αποτροπής έναντι της Μόσχας και καταγράφεται η ατλαντική**

πρόθεση αποκοπής της Ρωσικής Ομοσπονδίας από την ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφάλειας.

3. Ευρωπαϊκή Ένωση

NURPHOTO VIA GETTY IMAGES

Το τρίτο σημείο, το οποίο προσδιορίζει το πλαίσιο συνεργασίας NATO και Ευρωπαϊκής Ένωσης, το ανακοινωθέν επιβεβαιώνει τον κυρίαρχο ρόλο της Ατλαντικής Συμμαχίας σε ζητήματα άμυνας και ασφάλειας στον ευρωπαϊκό χώρο κι ως εκ τούτου αναβάλλεται για το απώτερο μέλλον η απόφαση της ΕΕ να αναλάβει έναν πιο αυτόνομο ρόλο στα εν λόγω πεδία.

***Πιο συγκεκριμένα διατρέχοντας το κείμενο:** Το NATO... είναι το μοναδικό, ουσιαστικό και απαραίτητο διατλαντικό φόρουμ για διαβούλευση, συντονισμό και δράση για όλα τα θέματα που σχετίζονται με την ασφάλεια έκαστου κράτους και τη συλλογική μας ασφάλεια... το NATO αναγνωρίζει την αξία μιας ισχυρότερης και πιο ικανής ευρωπαϊκής άμυνας που συμβάλλει θετικά στη διατλαντική και παγκόσμια ασφάλεια και είναι συμπληρωματική και διαλειτουργική με το NATO... Θα πρέπει να συνεχιστούν οι προσπάθειες για την συνέργεια μεταξύ του NATO και της ΕΕ στον τομέα της στρατιωτικής κινητικότητας.*

Ο Πόλεμος στην Ουκρανία ενίσχυσε καταφανώς την φιλο-ατλαντική πτέρυγα εντός της ΕΕ, η οποία είχε αποδυναμωθεί μετά την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Κοινότητα, με συνέπεια τα ζητήματα άμυνας και ασφάλειας του ευρωπαϊκού χώρου να προσδιορίζονται κατά προτεραιότητα και βάσει των αποφάσεων που λαμβάνονται στο πλαίσιο της Ατλαντικής Συμμαχίας.

Ένταξη της Ουκρανίας στο NATO

Όσον αφορά τα επιμέρους ζητήματα στη Σύνοδο του Βίλλιους **προσδιορίστηκε, δίχως σαφές χρονοδιάγραμμα αλλά με μία βασική προϋπόθεση η ένταξη της Ουκρανίας στο NATO.** Από το κείμενο προκύπτει η πρόθεση των κρατών-μελών της Συμμαχίας να εντάξουν την Ουκρανία στους κόλπους της, αλλά μετά το τέλος του πολέμου με τη Ρωσία.

VIA ASSOCIATED PRESS

Σύμφωνα με το ανακοινωθέν: Το μέλλον της Ουκρανίας βρίσκεται στο NATO... Η Συμμαχία θα υποστηρίξει την Ουκρανία στην πραγματοποίηση αυτών των μεταρρυθμίσεων στην πορεία της προς τη μελλοντική ένταξη... Η ασφάλεια της Ουκρανίας έχει μεγάλη σημασία για τους Συμμάχους και τη Συμμαχία... Αποφασίσαμε να ιδρύσουμε το Συμβούλιο NATO-Ουκρανίας, ένα νέο κοινό όργανο όπου οι Σύμμαχοι και η Ουκρανία συμμετέχουν ως ισότιμα μέλη για να προωθήσουν τον πολιτικό διάλογο, τη δέσμευση, τη συνεργασία και τις ευρωατλαντικές φιλοδοξίες της Ουκρανίας για ένταξη στο NATO... Οι Σύμμαχοι θα συνεχίσουν να υποστηρίζουν και να επανεξετάζουν την πρόοδο της Ουκρανίας όσον αφορά τη διαλειτουργικότητα, καθώς και πρόσθετες απαιτούμενες μεταρρυθμίσεις στον τομέα της δημοκρατίας και της ασφάλειας... Θα είμαστε σε θέση να απευθύνουμε πρόσκληση στην Ουκρανία για ένταξη στη Συμμαχία όταν συμφωνήσουν οι Σύμμαχοι και εκπληρωθούν οι όροι.

Ο φιλοδυτικός προσανατολισμός της Ουκρανίας συνιστά το πιο απότομο αποτέλεσμα του πολέμου. Η Ουκρανία θα συνεχίσει να ενισχύεται από το NATO και τα δυτικά κράτη, όμως είναι ξεκάθαρο ότι δεν θα αποφασιστεί η ένταξή της στην Ατλαντική Συμμαχία πριν την παύση των εχθροπραξιών και την πολιτική επίλυση της δεκαετούς αντιπαράθεσής της με τη Ρωσία.

Υπό αυτό το πρίσμα, η ουκρανική κυβέρνηση προσπαθεί να αποκαταστήσει την εδαφική της ακεραιότητα ή το μεγαλύτερο δυνατό μέρος αυτής διότι κατανοεί πως συν τω χρόνω θα προκύψουν προτροπές για διαπραγματεύσεις με τη Ρωσία, όπου τα τετελεσμένα της ισχύος επί του πεδίου – όπως και σε ανάλογες περιπτώσεις στο παρελθόν– θα προσδιορίζουν και το διαπραγματευτικό πλαίσιο επίλυσης.

Τουρκία - Σουηδία: Τι κατάλαβε ο Ερντογάν

Επίσης, στη Σύνοδο του Βίλλιους ξεπεράστηκε η άρνηση της Τουρκίας ώστε να συναινέσει στην σουηδική αίτηση ένταξης στο NATO. Οι αντιρρήσεις του Προέδρου Ερντογάν κάμφθηκαν, όταν κατάλαβε πως το οριακό κόστος–σε διπλωματικό, οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο– εφ' όσον επέμενε στην αρχική του απόφαση, θα ήταν πλέον πολλαπλάσιο του όποιου οφέλους.

NURPHOTO VIA GETTY IMAGES

Η Τουρκία δεν παζαρεύει κατά το κοινώς λεγόμενο αλλά **αξιώνει**, προσπαθώντας να διαπραγματευτεί με τη Δύση **υπό όρους στρατηγικής ισότητας**. Κάτι τέτοιο φυσικά δεν ισχύει, αλλά **αυτό προσπαθεί να υπομνήσει η τουρκική ηγεσία τόσο στο εσωτερικό, όσο και στο εξωτερικό ακροατήριο. Υπό αυτή τη συνθήκη γίνεται ίσως πιο κατανοητή η αναφορά του Ερντογάν, στο πλαίσιο μίας Συνόδου Κορυφής του NATO, στην ανάγκη επανέναρξης της ενταξιακής διαδικασίας της Τουρκίας στην ΕΕ.**

Η πορεία στρατηγικής αυτονόμησης της Τουρκίας δεν ανεστράφη στο Βίλνιους, οι οικονομικές, διπλωματικές και στρατιωτικές αναγκαιότητες της συγκυρίας ώθησαν το Ερντογάν σε μια **τακτική αναδίπλωση**. Οι πρόσφατες εκλογές στην Τουρκία ανατροφοδότησαν το στρατηγικό όραμα του Ερντογάν και κατόπιν των αποφάσεων της Συνόδου στο Βίλνιους **τα δυτικά κράτη, αν και σαφώς πιο διστακτικά και υποψιασμένα σε σχέση με το παρελθόν, φαίνεται ότι θα παράσχουν στην Τουρκία τις οικονομικές, διπλωματικές και στρατιωτικές διευκολύνσεις που χρειάζεται, εξαγοράζοντας χρόνο** και κυρίως ελπίδα σχετικά με τον στρατηγικό και πολιτικό προσανατολισμό του τουρκικού κράτους.

Ελληνοτουρκικές σχέσεις

Η τακτική αναδίπλωση της Τουρκίας έναντι της Δύσης, επηρεάζει αναλόγως και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. **Στη συλλογιστική του Τούρκου Προέδρου η Ελλάδα και η Τουρκία δεν συνιστούν αντίστοιχα πολιτικά μεγέθη που ενδείκνυται να διαπραγματεύονται υπό όρους διακρατικής ισοτιμίας. Η ανάγκη επέβαλε στον Ερντογάν την συνάντηση και την ενεργοποίηση όλων των διμερών διαύλων –Ανώτατο Συμβούλιο Συνεργασίας Ελλάδας-Τουρκίας, MOE, Πολιτικές Διαβουλεύσεις– οι οποίες ευελπιστούμε ότι θα βελτιώσουν τις διμερείς σχέσεις και θα αποτρέψουν μια νέα ανεπιθύμητη ελληνοτουρκική κρίση· διαχρονικά αντίστοιχες διαδικασίες επαναπροσέγγισης απλώς ανατροφοδότησαν εν τέλει τις ψευδαισθήσεις μας.**

VIA ASSOCIATED PRESS

Αποτροπή vs Άμυνας

Προσπαθώντας να συνδυάσουμε το σχεδόν πανηγυρικό κλίμα, όσον αφορά την επανέναρξη του ελληνοτουρκικού διαλόγου, **με τις αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής του NATO στο Βίλνιους, παρατηρούμε ότι στο ανακοινωθέν της Συμμαχίας η λέξη αποτροπή (deterrence) αναφέρεται 26 φορές, αποτελώντας τη στρατηγική απόφασή της έναντι στο ρωσικό αναθεωρητισμό.** Σε όλες τις περιπτώσεις η λέξη Αποτροπή προηγούταν της λέξης Άμυνα (defence) κι όχι το αντίστροφο... για τυπικούς λόγους στρατηγικού ορθολογισμού, δηλαδή πρώτα αποτρέπεις κι αν καταρρεύσει η αποτροπή αναγκάζεσαι να αμυνθείς. Φαντάζομαι πως οι εταίροι στο NATO – κυρίως αυτοί της ανατολικής Ευρώπης–δύσκολα θα αποδέχονταν τη διακηρυγμένη στρατηγική της Συμμαχίας προσδιοριζόμενη ως: αμυντική-αποτρεπτική.

F-16 και Τουρκία - F-35 για την Ελλάδα

Ένα συναφές ζήτημα που επηρέασε την εξέλιξη της Συνόδου στο Βίλνιους, έτσι ώστε να προσδιοριστεί ως επιτυχημένη, ήταν αυτό του εκσυγχρονισμού και της αγοράς μαχητικών αεροσκαφών F16 από την Τουρκία. **Η ενεργοποίηση της συμφωνίας συνδέθηκε εν τέλει με την άρση των τουρκικών αντιρρήσεων για την ένταξη της Σουηδίας στη Συμμαχία, ενώ η ομαλή υλοποίησή της ευελπιστούμε να συνδεθεί με την συμπεριφορά της Τουρκίας έναντι της Ελλάδας.**

Η αμερικανική κυβέρνηση θα προσπαθήσει να πείσει τα δυο νομοθετικά σώματα να άρουν τις επιφυλάξεις για την αγορά και τον εκσυγχρονισμό των τουρκικών F16. Στη διεγκυστίδα εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας στις Ηνωμένες Πολιτείες φαίνεται ότι θα επικρατήσει η πρώτη, υπό την ευφορία του αφηγήματος περί της επανακάμψασας στη Δύση Τουρκίας.

Η δρομολογούμενη αγορά εκ μέρους της Ελλάδας των πιο σύγχρονων F 35 πιθανόν να χρησιμοποιηθεί ως επιχείρημα της αμερικανικής κυβέρνησης για την αποδοχή της τουρκικής αίτησης, υπό τη διαγραφόμενη ανισορροπία αεροπορικής ισχύος που τείνει να διαμορφωθεί μεταξύ των δύο χωρών. Όσον αφορά την αμιγώς στρατιωτική - επιχειρησιακή πτυχή του θέματος, εφ' όσον προχωρήσουν τόσο η αγορά των ελληνικών F35, όσο και ο εκσυγχρονισμός και η αγορά των τουρκικών F16, ενώ η ελληνική αεροπορική ισχύ σε απόλυτα μεγέθη θα διευρυνθεί, σε σχετικούς όρους η Τουρκία θα περιορίσει το πλεονέκτημα αεροπορικής ισχύος, που με τις παρούσες συνθήκες θα αποκτούσε η ΠΑ (εκσυγχρονισμός F16V, αγορά Rafale και F35).

Πέραν των μαχητικών αεροσκαφών, **κρίσιμος παράγοντας σχετικά με το αεροπορικό ισοζύγιο των δύο χωρών αποτελεί η αποδέσμευση ή μη από τις Ηνωμένες Πολιτείες για τις δύο χώρες των κατάλληλων –δηλαδή αυτών που εξυπηρετούν τη στρατηγική τους– όπλων.** Εν γένει, παρατηρείται μια διστακτικότητα των Ηνωμένων Πολιτειών να αποδεσμεύσουν προς την Ελλάδα όπλα επιθετικών και αντεπιθετικών επιχειρήσεων –κατανοητή ως έναν βαθμό για τα αμερικανικά συμφέροντα– προβληματική σε συμμαχικό επίπεδο και ιδιαίτερα υπονομευτική ως ενέργεια για την ελληνική αποτρεπτική στρατηγική.

Διατηρώντας την ηγεμονία σε έναν κόσμο που αλλάζει

Κλείνοντας θα επανέλθουμε στη γενική εικόνα από τη Σύνοδο του Βίλνιους, η οποία σηματοδοτεί την **απαρχή της διεύρυνσης των στόχων, του ρόλου και του χώρου που θα ενεργεί το NATO.**

Σύμφωνα με το ανακοινωθέν: *Ο Ινδο-Ειρηνικός είναι σημαντικός για το NATO, δεδομένου ότι οι εξελίξεις σε αυτήν την περιοχή μπορούν να επηρεάσουν άμεσα την ευρωατλαντική ασφάλεια. Χαιρετίζουμε τη συμβολή των εταίρων μας στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού – Αυστραλία, Ιαπωνία, Νέα Ζηλανδία και Δημοκρατία της Κορέας – στην ασφάλεια στον Ευρω-Ατλαντικό, συμπεριλαμβανομένης της δέσμευσής τους να υποστηρίξουν την Ουκρανία.*

Η συγκεκριμένη αναφορά δεν αντιφάσκει με την αρχική παρατήρηση ότι το NATO ενσωματώνει, ακόμη κι ως συγκλίνουσες μεταξύ των συμμάχων επιδιώξεις, αλλά κατά προτεραιότητα τις στοχεύσεις της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Στο αναδυόμενο και λιγότερο δυτικοκεντρικό διεθνές σύστημα αναδεικνύεται, σε διμερές και πολυμερές επίπεδο, η αξίωση των Ηνωμένων Πολιτειών να επανακαθορίσουν και να συστρατεύσουν τους βασικούς τους συμμάχους στην προσπάθεια να διατηρήσουν την ηγεμονία τους, δίχως να είναι πλέον η μόνη ηγεμονική δύναμη που προσδιορίζει συμφέροντα πλανητικού εύρους.